

VIRTUĀLĀ IZSTĀDE

Latvijas zelts

RTU Zinātniskā bibliotēka, 2022. gads

1918. gada
18. novembrī tika
proklamēta Latvijas
Republikas neatkarība

Par Latvijas zelta

krājumu pirmsākumu kļuva Sieviešu palīdzības korpusa sastāvā Latvijas brīvības cīņu laikā 1919. gada novembrī izveidoto Latvijas Sieviešu zelta fonds. To vadīja tautā populārā rakstniece Ivande Kaija.

Ivande Kaija
No <http://www.sadzirdi.lv/>

Latvijas armijas artilēristi Rātslaukumā Bermontiādes laikā. 1919. gada oktobris–novembris.

Foto: Jānis Rieksts / Latvijas Nacionālais vēstures muzejs

No <https://www.lsm.lv/>

Ivide Kaija
No <http://www.jauns.lv>

Ivide Kaija

"Atdodiet valstij savu zeltu un dārgakmeņus, un sudrablietas, kuras kaunīgi slēpjat no atklātības. Atdodiet visu bez atlikuma! Ja Latvija pastāvēs, tad tā jums, kā līdztiesīgiem pilsoņiem, atdos visu atpakaļ ar uzviju savās saulainās dienās; ja tā nepastāvēs – tad tā izputēs, un tad jūs, kā citu tautu verdzenes, varēsāt klāt savas galvas ar pelniem un slīgt klusās vaimanās. Un priekš kam tad jums vairs zelts, priekš kam senā godība. Dodat bez apdomas visu savu zeltu, lai Latvija var būt lepna uz savu sieviešu zelta fondu."

Kārlis Ulmanis

"Gods un slava Ivandei Kaijai, ka viņa nākusi klajā ar tādu uzsaukumu".

Viņš pats neuzdrošinājies vairs vākt zelta fondam, jo tā jau aplasot visus pilsoņus bez žēlastības, drēbes, apavus, veļu, un nupat atkal mēteļus un kažokus armijai.

5. novembra uzsaukumā Ivanda Kaija aicināja Latvijas iedzīvotājus ziedot savas vērtslietas, lai par tām būtu iespējams iegādāties ieročus, kara materiālus un pārtiku.

Iedzīvotāju atsaucība bija milzīga.

Kārlis Ulmanis
No <https://www.lndb.lv/>

M. LAPINS

Ko ziedoja?

Laulības gredzenus, sudraba vāzes un biķerus, zelta ķēdītes un briļļu rāmjus, auskarus, apbalvojumus, medaļas un žetonus, pat zelta zobus.

Saziedotie dārgmetāli tika pārkausēti zelta stieņos. Tā tika radītas Latvijas pirmās zelta rezerves, kas turpmākajos gados nodrošināja valsts valūtas stabilitāti. Pēc tam ziedojumi nenotika, bet valsts regulāri iepirka zeltu un veidoja šo zelta fondu.

1920. gadā

Valsts Zelta fonda izveide,
kas savā īpašumā pārņēma
arī tautas ziedotās
vērtslietas.

Latvijas Banka

Latvijas Banka, 1940.
No <https://www.lndb.lv/>

- Fonda pārņemšanas brīdī 1922. gada rudenī ziedojumi ietilpa 99 kastēs, sešos čemodānos, trīs grozos un vienā maisiņā.
- Otrs avots bija zelts, ko valsts ieguva saskaņā ar Latvijas un Padomju Krievijas 1920. gada 11. augusta miera līgumu.
- Trešo veidoja ienaidniekam konfiscētās un Latvijas valsts iepirktās vērtslietas.

Šie līdzekļi veidoja pamatu Latvijas Bankas zelta rezervei.

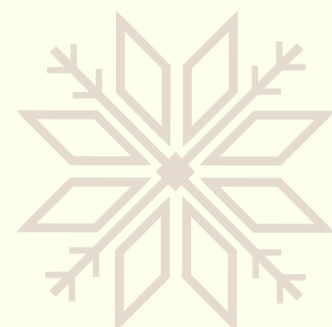
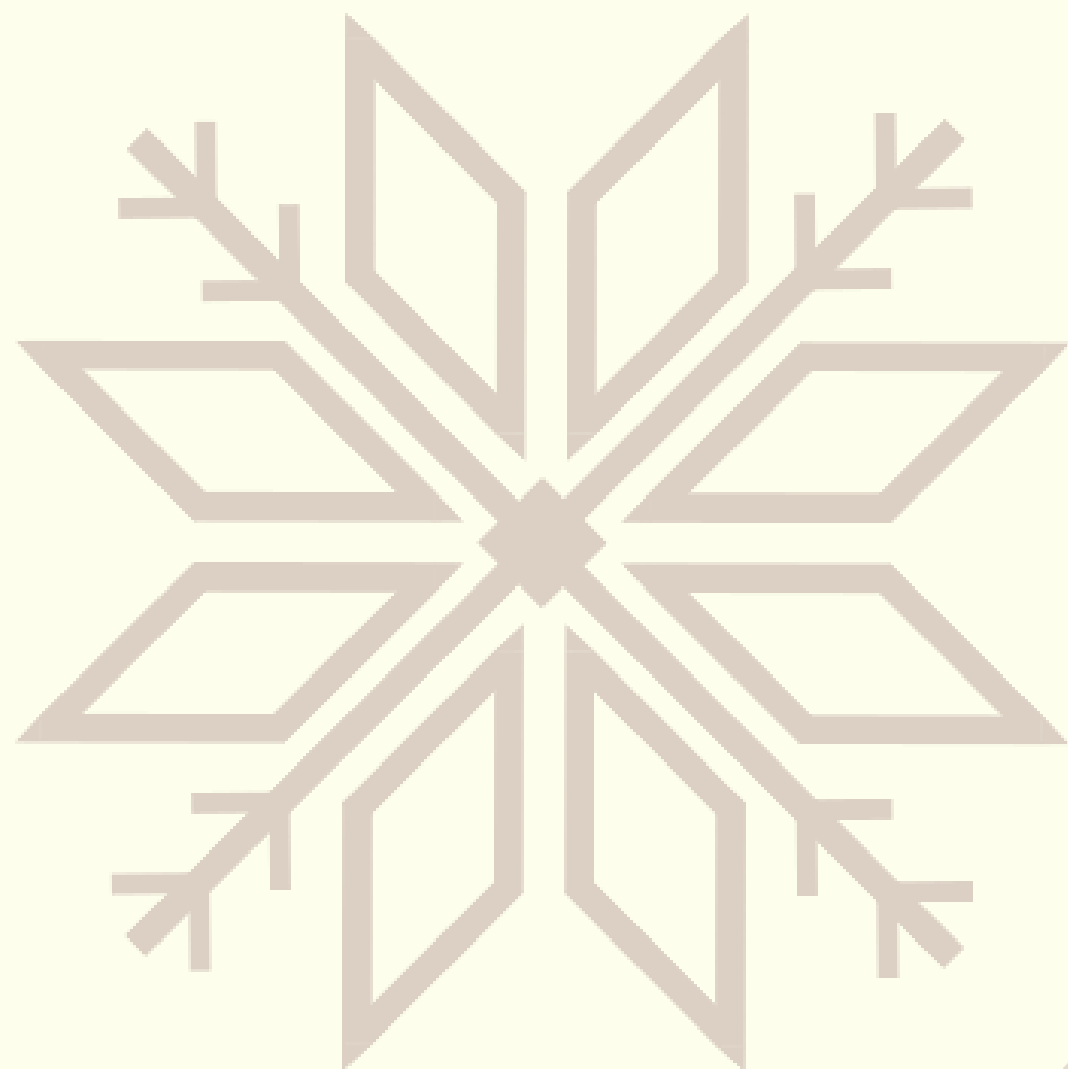

1920. gada 1. aprīlī Valsts Zelta fondā bija:

- 4 milj. cariskās Krievijas zelta rubļu,
- 157,4 kg tīra zelta,
- 5040 kg tīra sudraba,
- 95,5 g platīna un 128 karāti briljantu.

Zeltu pārkausēja stieņos, atzīmēja raudzi un svaru un nodeva Latvijas Bankai, kas to pārsūtīja glabāšanai uz Anglijas Banku. Tā tika radītas Latvijas pirmās zelta rezerves.

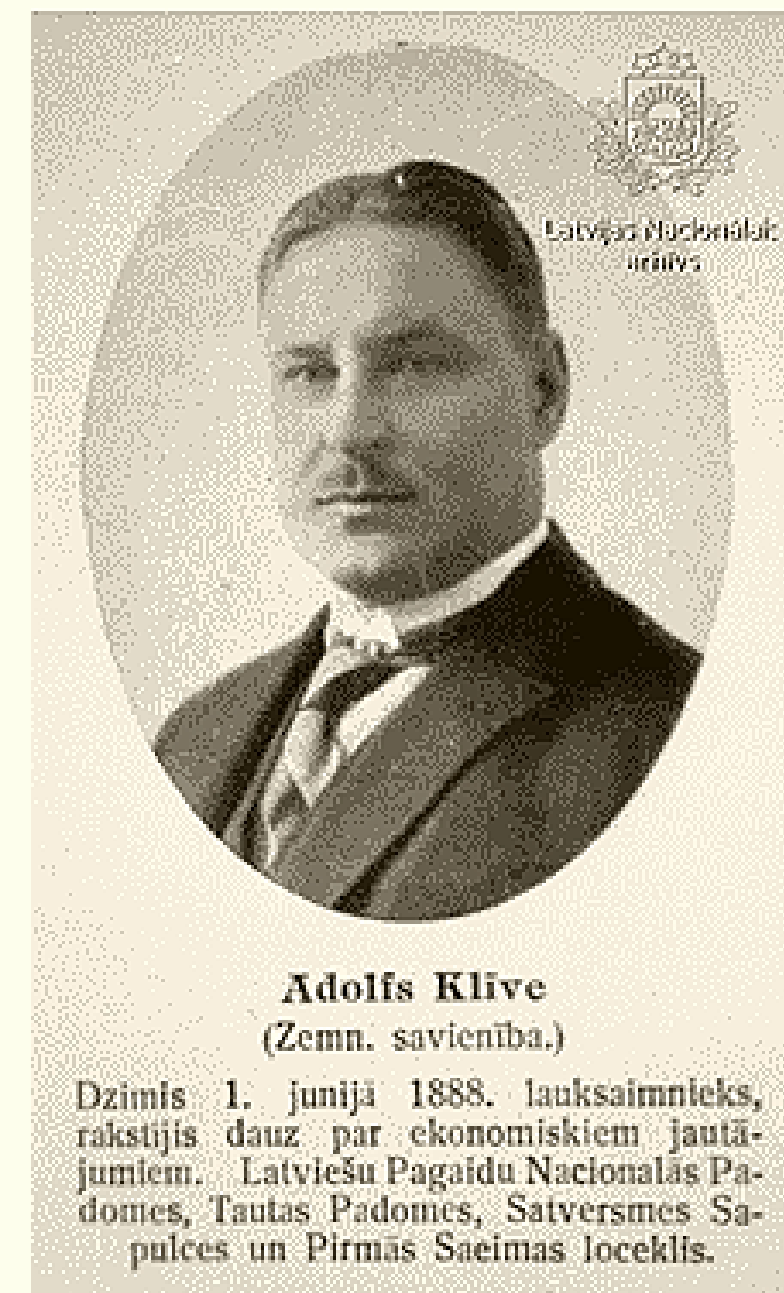

Līdz Latvijas okupācijai 40. gadā Latvijai piederēja 12,2 tonnas zelta. 1600 kilogrami atradās Latvijas Bankas glabātavā. Pārējais tika nosūtīts uz ārvalstīm.

Latvijas valsts, jūtot, ka tuvojas briesmas, pieņēma lēmumu zelta rezerves izvietot nevis LB, bet citu ārvalstu bankās, vispirms Lielbritānijā. Pēc Latvijas Bankas padomes priekšsēdētāja A.Klīves iniciatīvas 1940. gada pavasarī tomēr sākās zelta un valūtas rezervju pārceļšana uz ASV.

Anglijas Bankā atradās 6,5 tonnas, ASV – trīs tonnas, Francijā – 999 kg (gandrīz tonna), bet Šveices bankā – aptuveni 100 kilogramu. Padomju okupācijas laikā zeltu, kas atradās Latvijā, – 1600 kilogramus - piesavinājās padomju vara.

No <https://notescollector.eu/>

Lielbritānija un Latvijas zelts

Pēc Latvijas okupācijas britu valdība gribēja Baltijas valstu zeltu paturēt savā kontrolē, lai kompensētu savu pilsoņu zaudējumus Latvijā, Lietuvā un Igaunijā. Notika Lielbritānijas un PSRS sarunas.

Anglijas Banka
No <https://www.flickr.com/>

1967. gada 12. februāra vienošanās

Lielbritānijas valdība ieguva zeltu 6 miljonu mārciņu vērtībā.

500 tūkstošus mārciņu bija jānodod Padomju Savienībai.

Diskusijas britu presē un parlamentā - par darījumu ar Baltijas valstu zeltu - britu valdība bija rīkojusies nepareizi.

Lielbritānija un Latvijas zelts

Baltijas valstu trimdas organizācijas
protestēja pret Baltijas zelta
izsaimniekošanu un tā daļas atdošanu
Padomju Savienībai.

Bruno Kalniņš, viens no latviešu trimdas organizāciju vadītājiem
No <https://jaunagaita.net/>

Pēc Baltijas valstu neatkarības atjaunošanas tām bija nepieciešamas zelta rezerves.

Notika Lielbritānijas un Latvijas sarunas.

1992. gada 22. janvārī valdība parlamentā paziņoja, ka atdos katrai Baltijas valstij tādu zelta daudzumu, kas būs līdzvērtīgs 1940. gadā noguldītajam.

1993. gada 31. martā Lielbritānijas Banka izpildīja līgumā paredzētās saistības un nodeva zeltu Latvijas Bankai. Faktiski zelta stieņi palika Londonā. Tādā veidā Latvija atguva 1940. gada okupācijas dēļ zaudēto valsts īpašumu Lielbritānijā.

Zelta glabātuve Anglijas bankā
No <https://www.mylondon.news/>

Cik zelta palika?

Drīz pēc Latvijas neatkarības atgūšanas visas valstis, kurās glabājas Latvijas dārgmetāls, mums to atdeva. Līdz ar to Latvijas Bankas īpašumā nonāca 9,6 tonnas zelta, kas ir par tonnu mazāk nekā četrdesmitajos gados.

1 tonnu zelta okupācijas gados Latvija izmantoja, lai sniegtu palīdzību bēgļiem no Latvijas un iegūtu līdzekļus Latvijas vēstniecības ASV uzturēšanai.

Lai izveidotu atjaunotās Latvijas naudas sistēmu, 92. un 93. gadā 2 tonnas zelta tika pārdotas starptautiskajā tirgū, pretī iegūstot ārvalstu valūtu.

Šobrīd Latvijas zelts glabājas Londonā, kur koncentrēties Eiropas zelta tirgus.

Pašlaik Latvijas Bankai ir
7.7 tonnas zelta, no kurām
1.1 tonna līdz ar iestāšanos
eirozonā iekļauta Eiropas
Centrālās bankas rezervēs

Eiropas Centrālā banka Frankfurtē
No <https://www.ledgerinsights.com/>

Vēl par zeltu

Civilizācijas attīstībā zeltam kā uzkrājošam līdzeklim ir bijusi būtiska loma

- Pasaulē ik gadu tiek saražoti 4000 tonnu zelta. Pusi no tiem izmanto juvelierizstrādājumos, bet 10% sev paņem centrālās bankas.
- Pasaulē zelta rezerves veido tikai 114 valstis. Zeltu kā finanšu aktīvu papildus glabā riska mazināšanas nolūkos, kā arī tiek gaidīts laiks, kad atkal ar to varēs pelnīt naudu.
- Pēc zelta apjoma rezervēs Latvija atrodas aptuveni 70. vietā.
- Atšķirībā no Latvijas, piemēram, Vācija paziņojusi par sava dārgmetāla repatriāciju no ASV un Lielbritānijas uz glabātuvēm Vācijā. Eiropas valstis jūtas drošāk, ja zelts atrodas pie viņiem.

Informācijas resursi

- Zunda, A., Feldmanis, I. Latvijas ārpolitika un diplomātija 20. gadsimtā. Rīga : Jumava, 2015-2016. 2. sēj.
- Cik daudz Latvijai vēl atlicis valsts zelta rezervju?
- Latvijas zelta nezūdošais mirdzums
- Latvijas Bankas zelta vēsture
- Latvijas Bankas rezervju izveide
- Latvijas Banka. Zelts
- Svešie dārgumi – kā Anglija un PSRS cīkstējās par Latvijas zeltu
- Ivande Kaija un Latviešu sieviešu zelta fonds
- "Cik Jūs no saviem zelta vizuļiem atdosat?"
- Brīvības stāsti. Ivande Kaija
- Latvija atdos daļu sava zelta eirozonai

RTU Zinātniskā bibliotēka, 2022. gads